

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Факультет психології, історії та соціології
Кафедра історії, археології та методики викладання**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректорка з навчальної та
науково-педагогічної роботи,
голова науково-методичної ради
Дар'я МАЛЬЧИКОВА
2022 р.

**Програма атестації здобувачів вищої освіти
атестаційного іспиту
«Історія України, всесвітня історія»;
«Архівна справа та документознавство»;
«Сучасні наукові дослідження в археології»**

Спеціальність 032 Історія та археологія
Освітня програма Історія та археологія
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Форма навчання денна, заочна

ПОГОДЖЕНО
на засіданні науково-методичної ради
факультету психології, історії та соціології
Голова НМР Тавровецька Наталя ТАВРОВЕЦЬКА
«18» квітня 2022 р., пр. № 7

Херсон, 2022р.

Затверджено на засіданні кафедри
історії, археології та методики викладання
Протокол № 9 від 18 квітня 2022 р.
Завідувачка _____ Наталя КУЗОВОВА
(Підпис)

Підготовка до атестації та атестація здобувачів вищої освіти

Галузь знань: **03 Гуманітарні науки**

Спеціальність: **032 Історія та археологія**

Освітня програма **Історія та археологія**

Рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

Форма навчання: **денна, заочна**

Пояснювальна записка:

Сучасні умови роботи історика та археолога вимагають від випускників спеціальності 032 Історія та археологія:

- глибокого знання новітніх здобутків історичної науки;
- національної самосвідомості майбутніх спеціалістів, високих морально-етичних переконань;
- навичок наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного розвитку;
- практичних навичок роботи з історичними джерелами з історії, навчальною, методичною і науковою літературою;
- умінь застосовувати набуті знання з історії України та всесвітньої історії у майбутній професійній діяльності.

Рекомендована програма атестації складена на основі освітньо-професійної програми Історія та археологія, Стандарту вищої освіти зі спеціальності 032 Історія та археологія, програм навчальних дисциплін, що забезпечують підготовку за спеціальністю 032 Історія та археологія першого (бакалаврського) рівня та на підставі наказу від 07.04.2022 № 235-Д «Про введення в дію рішення вченої ради ХДУ від 05.04.2022 про оновлення/внесення змін до освітніх програм першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для вступників 2018 року», наказу Херсонського державного університету від 20.04.2022 № 247-Д «Про перелік екзаменів (модулів) з атестації здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання на 2021-2022 н.р.»

Програма атестації на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» містить перелік рекомендованої літератури та критерії оцінювання

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов
Загальні компетентності (ЗК)	<ol style="list-style-type: none">1. Здатність до усного та письмового спілкування державною та іноземною мовами.2. Здатність навчатися та самонавчатися.3. Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел.4. Здатність працювати автономно та оволодіти навичками командної роботи.5. Здатність застосовувати знання на практиці.6. Здатність до абстрактного та аналітичного мислення й генерування ідей.7. Здатність до конструктивної взаємодії та комунікації з іншими людьми, незалежно від їх походження та особливостей культури, і поваги до різноманітності.

Фахові
компетентності
спеціальності (ФК)

1. Усвідомлювати відмінності в історичних поглядах різних періодів та у різних історіографічних контекстах, володіти інструментарієм та термінологією історичної та суміжних наук.
2. Знання та вміння використовувати різноманітні методи виявлення історичних і археологічних джерел (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо) та новітні комп'ютерні технології та інформаційно-пошукові інструменти.
3. Знати та вміти використовувати різні методи та способи опрацювання та аналізу наукових джерел різної типології та видової класифікації джерел.
4. Вміти виявляти порушення та проблеми і здійснювати необхідні заходи із охорони матеріальної та нематеріальної культурної спадщини.
5. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання з всесвітньої історії та історії України, вміти аналізувати, оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні й соціальні події та явища
6. Знати правила археографічної, архівної та музейної роботи, принципи збереження та експонування артефактів і підготовки тематико-експозиційного плану, проведення тематичних екскурсій.
7. Вести краєзнавчу, історико-культурну та історико-туристичну роботу.
8. Знати основи спеціальних історичних дисциплін, археології, етнології, археографії та методики польових досліджень.
9. Здійснювати цивілізаційний аналіз розвитку людства.
10. Здатність на основі аналізу розвитку держав від початків їх створення до сьогодення виокремлювати тенденції історичного розвитку державних утворень у різних регіонах (Західна, Центральна-Східна Європа, Азія, Америка, Африка).
11. Мати уявлення про етапи становлення та розвитку історії як науки, знати її основні напрямки та школи, зарубіжні та вітчизняні історіографічні концепції, її представників.
12. Здатність здійснювати історичні дослідження, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних наук, застосовуючи інформаційно-комунікативні технології.

7 – Програмні результати навчання

1. Знати історію становлення спеціальних історичних дисциплін, причини та особливості їх виділення в окремий історичний напрям дослідження, характерні риси роботи кожної зі спеціальних історичних дисциплін.
2. Знати основні етапи та тенденції розвитку етнологічної науки у світі, знати класифікації та культурно-історичні типи народів світу, історичні особливості їх матеріальної та духовної культури.
3. Знати історію формування, розвитку, занепаду і втрати державності в слов'янських країнах в певні періоди, причини, форми й способи відродження державності у південних і західних слов'ян.
4. Знати основні етапи формування сучасної індустріальної цивілізації та основне коло джерел та літератури до вивчення нової та новітньої історії.
5. Вміти аналізувати тенденції розвитку постіндустріальної цивілізації та знати основні закономірності та фактори інтеграційних процесів в сучасному світі.

6. Знати основні тенденції розвитку системи міжнародних відносин та міжцивілізаційні зв'язки в різні історичні періоди, засади діяльності міжнародних організацій.
7. Знати основні етапи складання історичних теорій і методів вивчення минулого та формування та розвитку історичної науки
8. Знати основні форми і типи музеїв; нормативні засади та основні види музейної діяльності та сучасні тенденції розвитку музейної справи.
9. Знати загальні принципи історичних, палеоекономічних, палеосоціальних і т.п. реконструкцій на підставі археологічного матеріалу.
10. Володіти детальними знаннями з історії України, особливості суспільно-економічних, політичних та культурних аспектів історичного розвитку українського народу.
11. Вміти аналізувати основні етапи та особливості розвитку країн Азії та Африки у контексті всесвітньої історії.
12. Володіти навичками джерелознавчого аналізу.
13. Вміти застосовувати наукову критику до аналізу поглядів дослідників минулого та сучасності, робити власні узагальнення щодо теоретичного і методичного рівня наукових праць з історії.
14. Вміти кваліфіковано оформити результати історичного дослідження на підставі доступного джерельного матеріалу та наукової літератури.
15. Вміти визначати причинно-наслідкові зв'язки та об'єктивне/суб'єктивне історичному та історіографічному процесі, виявляти міждисциплінарні зв'язки.
16. Вміти застосовувати отримані практичні знання під час польових археологічних досліджень, камеральної обробки археологічного матеріалу, під час проведення реконструктивно-теоретичної роботи.
17. Володіти навичками бібліографічного аналізу, способами і прийомами роботи з спеціалізованими базами даних, бібліотечними фондами.
18. Володіти навичками комплектування, обробки та класифікації архівних документів, археологічних та етнографічних матеріалів.
19. Розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання розвитку людства, що виходять за межі фахової спеціалізації.
20. Знати основні етапи формування античної цивілізації та основне коло джерел та літератури до її вивчення

Атестаційний іспит «Історія України, всесвітня історія»

ІСТОРИЯ УКРАЇНИ

Первісна доба на території України

Поява людини на території України. Розвиток господарсько-побутових комплексів мисливців на мамонтів, мисливців на бізонів та коней, мисливців на північного оленя та мисливців прильодовикових гір.

Характеристика змін мисливства та розвиток нових галузей господарства у мезолітичну добу. Загальні та специфічні риси розвитку кременевої індустрії.

Неолітична революція, проникнення в Україну землеробсько-скотарського населення. Мідно-бронзовий вік. Трипільська культура.

Первісні форми співжиття. Розвиток первісного мистецтва. Пам'ятки кам'яного віку на території нашого краю.

Античні колонії Північного Причорномор'я за писемними й археологічними джерелами

Колонізація греками Північного Причорномор'я, формування основних зон колонізації. Полісна система. Розвиток господарства, торговельних зв'язків, матеріальної і духовної культури, ідеології грецького населення Північного Причорномор'я.

Територія українського Причорномор'я під владою Риму. Історична доля античних держав на території України.

Східні слов'яни у V – IX ст.

Характер господарства, побуту, ремесла, типу поселень та поховального обряду, мистецтва і вірувань давніх слов'ян за матеріалами Київської, Празької, Колочинської і Пеньківської культур.

Антський племінний союз. Східнослов'янські племена і державно-племінні союзи VI – IX ст. Еволюція суспільного устрою східних слов'ян. Територіальна громада. Поява приватної власності. Взаємовідносини східних слов'ян із сусідніми народами. Система оборонних споруд.

Виникнення та розквіт Давньоруської держави. (кін. X – сер. XI ст.) Теорії походження Київської Русі

Особливості державотворчого процесу у Східній Європі. Соціально-економічні та суспільно-політичні фактори об'єднання східних слов'ян. Роль Києва в процесі консолідації східнослов'янських племен.

Формування руської держави. Назва «Русь» в джерелах та історіографії. Теорії походження державності на Русі.

Характерні особливості суспільного ладу Київської Русі. Привілейовані та непривілейовані суспільні верстви населення Русі наприкінці IX – у першій третині XIII ст. Еволюція соціальної структури населення Русі (кінець IX – перша третина XIII ст.). Наукові дискусії про стану систему давньоруського суспільства.

Політична роздробленість Київської Русі (др. третина XI – сер. XIII ст.)

Передумови роздробленості Русі та її політичне оформлення. Формування нової політичної організації руських земель та структури влади, зміни статусу Києва та нових політичних центрів, династичні зв'язки. Розвиток економіки та культури князівств.

Міжусобні війни та боротьба за владу в князівствах. Вплив сусідніх держав на політичний та економічний розвиток князівств. Процес етнічного розвитку в умовах роздробленості, проблема давньоруської народності в історіографії.

Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської Русі

Політико-територіальне оформлення Волинського і Галицького князівств, становлення правлячих династій. Характеристика особливостей економічних та соціальних структур цих князівств. Процес завоювання волинськими князями Романом і Данилом Галичини. Взаємовідносини галицько-волинських князів з Польщею, Угорщиною, Ордою, Литвою та Орденем. Політика галицько-волинських князів щодо розбудови державницьких інститутів та боротьба за гегемонію в Русі. Причини занепаду Галицько-Волинської держави.

Українські землі в складі Литви і Польщі (сер. XIV – сер. XVI ст.)

Завоювання Галичини Польщею. Процес інкорпорації галицьких земель в політичний простір Польщі. Поглинення українських земель Литвою. Український фактор у литово-польському та литово-московському протистоянні. Політичний розвиток українських земель у складі Великого князівства Литовського та роль української еліти в політичній боротьбі та громадянських конфліктах. Формування нової соціальної структури на землях України та її правове оформлення. Релігійний та культурний розвиток земель України в складі Литви і Польщі.

Утворення Кримського ханства та його експансія на Українські землі

Виокремлення Кримського улусу зі складу Золотої Орди. Формування династії Гіреїв. Політична організація Кримського ханства та його соціальна та етнічна структура. Характер економіки населення Криму. Походи на землі України та їх наслідки. Шляхи та механізми нападів, організація системи работорівлі та її вплив на населення Кримського ханства. Роль християнських народів у розвитку ханства (феодорити, генуезці). Вторгнення в Крим турків, формування васальної залежності від Османської імперії.

Українські землі в складі Речі Посполитої (сер. XVI – сер. XVII ст.)

Передумови, процес укладання та умови Люблінської унії. Реколонізація магнатами і шляхтою Південного Подніпров'я. Формування нових тенденцій в економіці. Подальше закріпачення селянства. Розвиток міст і Магдебурзького права. Релігійна ситуація в Україні,

розгортання процесів протистояння між католиками та православними, формування в українському православному просторі прозахідно орієнтованої уніатської церкви. Формування нових осередків освіти і культури. Український фактор у протистоянні Речі Посполитої і Московської держави.

Феномен українського козацтва: генезис, характерні ознаки та особливості

Передумови та географія формування козацтва. Соціальні джерела формування козацтва та його місце в соціальній структурі суспільства. Оформлення Коша Війська Запорозького, військова та територіальна організація запорожців. Основні галузі господарства та формування інституту власності. Умови життя та побут запорожців. Процес виокремлення реєстрового козацтва, його особливості, політико-правовий та соціально-економічний статус. Роль козацтва у боротьбі з турецько-татарською експансією, у московсько-польському протистоянні, у глобальному протистоянні християнського та мусульманського світів. Антипольські повстання козацтва, боротьба за розширення прав і привілеїв, захист православ'я та національних традицій українців.

Утворення Запорозької Січі, внутрішній устрій та організація

Виникнення реєстрового козацтва. Причини та наслідки козацьких повстань другої половини XVI ст. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний, організаційне й суспільно-політичне оформлення козацтва, державотворчі тенденції в діяльності козацтва. Запорозьке козацтво в зарубіжних походах і битвах.

Наступ магнатів і шляхти на козацькі права і вільності. Козацькі повстання 20-30-х років XVII ст. Ординація 1638 року. Організація Війська Запорозького.

Українська національна революція середини – другої половини XVII ст. Писемні джерела та історіографія проблеми

Передумови та особливості Визвольної війни.

Періодизація війни та її висвітлення в історіографії. Зміст основних етапів війни. Бойові операції, їх політичні і соціальні наслідки.

Типи, характер, інформаційна насиченість, автентичність та історія дослідження писемних джерел, визначні дослідники історії Визвольної війни українського народу середини XVII ст.

Зміни соціально-економічної системи України в результаті української національної революції середини – другої половини XVII ст.

Зміна соціального складу населення України в період Визвольної війни. Форми землеволодіння. Зміни в становищі шляхти. Перетворення козацтва у привілейований стан суспільства, місце козацької старшини в соціальній структурі населення. Посилення ролі православного духовенства. Соціальні завоювання селянства. Розширення прав і привілеїв міщанства та купецтва.

Формування та розвиток української державності в XVII ст.

Ліквідація старого державного ладу і зародження української козацької держави, її територія і адміністративно-територіальний устрій. Зборівський (1649 р.) та Білоцерківський (1651 р.) договори. Органи влади держави Б. Хмельницького, їх структура і функції. Дипломатична діяльність. Збройні сили.

Політичні та правові проблеми переходу України під протекторат Московської держави. Березневі статті (1654 р.). Україна у політичних планах Росії, Польщі і Туреччини. Віленське перемир'я (1656 р.), Гадяцький трактат (1658 р.), Переяславські статті (1659 р.). Слободищенський трактат (1660 р.) і розчленування України.

Доба Руїни в історії України

Політика гетьманів Правобережжя і Лівобережжя, Запорозької Січі. Міждержавні договори другої половини XVII ст. як прояв наступу на автономію України: Батуринські (1663 р.) та Московські (1665 р.) статті, Андрусівський перемир'я (1667 р.), Глухівські (1669 р.) та Конотопські (1672 р.) статті, Буцацький (1672 р.) та Бахчисарайський договір (1681 р.), Вічний мир (1686 р.), Коломацькі статті (1687 р.). Зміни в адміністративно-політичному устрої Гетьманщини. Підкорення Київської митрополії Московським патріархатом.

Колоніальна політика Російської імперії щодо України у XVIII ст.

Україна у Північній війні (1700-1721 рр.) та російсько-турецькій війні 1710-1711 рр. Україна у російсько-турецькій війні 1735-1739 рр., Белградський мир. Україна у війні Росії проти Барської конфедерації (1768-1772 р.), перший поділ Польщі. Вплив "Грецького проекту" Катерини II на Україну. Російсько-турецькі війни 1768-1774 рр. та 1787-1791 рр. Кючук-Кайнарджійський та Ясський мир.

Політичне становище Правобережної і Лівобережної України та Запорозької Січі на початку XVIII ст. Обмеження автономії України після переходу І. Мазепи на бік Карла XII, зруйнування Чортомлицької Січі. Кам'янська та Олешківська Січі. Інкорпораційна політика царизму. Утворення Малоросійської колегії.

Друга ліквідація гетьманства і політика Правління гетьманського уряду. Заснування Нової Січі: військова структура і адміністративно-територіальне управління.

Друга Малоросійська колегія. Адміністративні зміни на Слобожанщині. Утворення на козацьких вольностях колоній іноземців. Українські землі у міждержавних угодах другої половини XVIII ст., територіальні й адміністративні зміни. Ліквідація Запорозької Січі, полково-сотенного та судового устрою Гетьманщини. Утворення Чорноморського козацтва. Переселення козаків на Кубань.

Правобережна Україна наприкінці XVII – XVIII ст.

Винищення козацтва на Правобережжі. Посилення традицій пропольської орієнтації верхівки українського суспільства. Нові тенденції в промисловості та сільському господарстві. Наростання експлуатації селянства. Загострення соціального протесту та посилення антипольських настроїв. Зародження і розгортання гайдамацького руху. Українське питання у російсько-польських відносинах першої та другої третини XVIII ст. Поглинення Правобережної України Російською імперією та просування на її терени російської адміністративно-правової та соціальної системи. Розгортання русифікаторських тенденцій, викорінення західноєвропейської традиції.

Культура України наприкінці XVII – XVIII ст.

Розвиток нових елементів культури господарювання в промисловості, торгівлі та сільському господарстві. Формування нової побутової культурної традиції на засадах розвитку унікальної соціальної групи – козацтва. Активізація освітянського та культурного життя, розширення мережі колегіумів та інших навчальних закладів і друкарень. Зрушення в науковій сфері. Переворот в літературі з переходом від релігійної традиції сюжету до світської, зміни в музичній культурі та подальший розвиток українського театру. Негативний вплив на традиційну культуру політики спольщення та русифікації.

Соціально-економічний розвиток українських земель в XIX – на поч. XX ст.

Проблеми аграрного розвитку українських земель наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Шляхи розвитку поміщицького та селянського господарств у дореформену добу. Стан сільськогосподарського виробництва в Україні. Степова Україна як особливий сільськогосподарський регіон.

Аграрні реформи 1840-1860-х років та особливості їх впровадження в Україні. Столипінська аграрна реформа.

Особливості процесу індустріалізації економіки України. Іноземний і вітчизняний капітал в економіці України. Модернізація промислового виробництва. Транспортні системи і шляхи сполучення в процесі економічної модернізації України. Банки і торгівельні біржі в господарському житті України. Урбанізаційні процеси. Місто і міське життя. Формування ознак індустріального суспільства в Україні.

Дискусія про місце української економіки в імперській системі.

Проблеми національно-духовного відродження на українських землях наприкінці у XIX ст.

Національна політика російського та австрійського (австро-угорського) урядів. Особливості національно-політичної свідомості українського народу. Українське національне відродження: поняття, періодизація, особливості. Народолубство як теорія і практика українського національного руху.

Політизація національного руху в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст.

Партійно-політична структура українського національного руху. Український молодіжний рух 80-90-х років XIX ст. Особливості ідеології і практичної діяльності українських партій: а) соціалістичної і соціал-демократичної течій; б) ліберально-демократичної течії; в) націонал-радикальної течії. Українські та загальнодержавні політичні партії: грані взаємодії. Українське питання в імперських парламентах.

Територія України у геополітичних конфліктах 1914-1920-го років

Україна в Першій світовій війні: плани воюючих сторін щодо земель України. Воєнні дії на території України. Національно-визвольний рух в умовах війни. ТУП. “Спілка визволення України”. Антиукраїнська політика у Галицько-Буковинському губернаторстві. Українські січові стрільці. Антивоєнний рух народних мас.

Боротьба за українську державність у 1917-1918-му роках

Становище в Україні після Лютневої революції 1917 р. Утворення Центральної Ради, рад робітничих, селянських та солдатських депутатів. Система влади в українських губерніях Росії після утворення Тимчасового Уряду.

Липнева криза Тимчасового уряду та утворення української автономії.

Ставлення різних політичних сил та партій України до збройного повстання у Петрограді в жовтні 1917 р. Боротьба проти органів Тимчасового уряду в Україні, збройні повстання. Утворення УНР. Виникнення в Україні радянського уряду. Війна Радянської Росії проти УНР. IV Універсал. Конституція УНР. Криза Центральної Ради навесні 1918 р.

Українська Держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня, зовнішня, національно-культурна політика. Новий етап збройного протистояння політичних сил України. Утворення Директорії. Відновлення УНР.

Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Політичні партії Східної Галичини. Утворення ЗУНР. Акт злуки 22 січня 1919 р

Боротьба за українську державність у 1919-1920-му роках

Встановлення влади рад в Україні на початку 1919 р. Декларація радянського уряду України від 25 січня 1919 р. III Всеукраїнський з'їзд рад. Перша радянська конституція України. Політика „воєнного комунізму”. Падіння радянської влади під натиском військ С. Петлюри та А. Денікіна.

Боротьба урядів УНЗ та ЗУНР з Добровольчою армією А. Денікіна.

Розгромом денікінських військ у Наддніпрянській Україні, третє відновлення радянської влади.

„Варшавський договір” (21-24 квітня 1920 р.). Польсько-петлюрівська боротьба проти радянської влади в Україні. Ризький мирний договір (18 березня 1921 р.).

Основні уроки української національної революції. Оцінка політичних процесів 1917-1920-го років в Україні в історіографії.

Україна в складі СРСР (1922-1939 рр.)

Соціально-економічне і політичне становище України на початку 1920-х років. Перехід до нової економічної політики, її втілення в Україні: аграрна політика держави, сутність госпрозрахунку, НЕП у промисловості, трестування промисловості, проблема безробіття.

Позиції лідерів державної партії щодо майбутнього напрямку соціально-економічної політики. Сталінський курс на “всеосяжну колективізацію” селянських засобів виробництва. Голодомор. Курс на індустріалізацію країни. Криза непу. “Ножиці цін”. Хлібозаготівельні кризи. Згорання нової економічної політики. Курс на “розгорнуте будівництво соціалізму по всьому фронту”. П'ятирічки.

Західноукраїнські землі у 20-30-ті рр. XX ст.

Політична географія Західноукраїнських земель. Українське питання на міжнародних форумах після Першої світової війни. Зміна політики Польщі щодо українського населення у 20-х рр. Політика пацифікації. Статус українського населення в складі Чехословаччини та Румунії. Колонізаторська політика метрополій на західноукраїнських землях.

Економічне життя: розвиток промисловості, сільського господарства, торгівлі, кооперативний рух та кооперативне будівництво в Західній Україні. Політична палітра західноукраїнського суспільства. Формування радикального націоналістичного руху, розгортання політичного терору ОУН. Наростання поміркованого руху та пошук компромісу з правлячими колами Польщі та Чехословаччини. Західні українці в умовах розгортання Другої світової війни.

Україна в роки Другої світової війни

Українське питання в міжнародній політиці напередодні та на початку Другої світової війни. Включення західноукраїнських земель до складу УРСР та їх радянізація.

Напад Німеччини та її союзників на СРСР. Оборонні бої Південно-Західного і Південного фронтів у 1941-1942 рр. Адміністративний устрій окупованої України, німецький окупаційний режим. Діяльність радянського підпілля і партизанських загонів.

Звільнення України від окупантів у 1943-1944 рр.: основні військові операції. Зміни тактики військово-політичної боротьби націоналістів у ході Другої світової війни. Особливості відбудови народного господарства України в умовах війни. Демографічні, економічні та політичні наслідки війни для України. Внесок українського народу в розгром нацистської Німеччини.

Основні тенденції соціально-економічного розвитку УРСР у 1945-1990-му рр.

Відбудова народного господарства УРСР у повоєнний період. Голод 1946-1947 рр. Насильницька колективізація в західних областях України.

Реформи М. С. Хрущова, їх значення для України: заходи щодо удосконалення управління і модернізації промисловості, спроби подолання кризи в сільському господарстві УРСР, участь населення України в освоєнні східних регіонів СРСР і цілинних земель. Реформи середини 1960-х років.

Деформації в структурі економіки України. Наростання екологічної небезпеки. Екстенсивний розвиток сільського господарства. Шкідливість кампанії щодо ліквідації "неперспективних" сіл. Україна в єдиному народногосподарському комплексі СРСР.

Спроби М. С. Горбачова реформувати суспільство на шляхах прискорення, перебудови, гласності. Економічна політика Центрального уряду і Україна. Чорнобильська катастрофа та її наслідки.

Опозиційний рух в УРСР у середині 1940-х – першій половині 1980-х років

Причини виникнення дисидентського руху в Україні, характеристика головних напрямків: самостійницький (радикальний), національно-культурницький (ліберальний), соціально-економічний, правозахисний рух, релігійна опозиція. Основні етапи розвитку дисидентського руху в Україні, його основні представники. Форми виявлення протесту. Зародження руху "шістдесятників", їх роль у національно-культурному житті.

Основні напрямки розбудови суверенної Української держави

Спроба серпневого (1991 р.) перевороту у Москві та його наслідки для України. Схвалення Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України. Заборона діяльності КПУ. Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Денонсація Договору 1922 р. про утворення СРСР. Угода про Співдружність незалежних держав. Створення правової бази розвитку України та інститутів державності. Прийняття Конституції України.

Затвердження Верховною Радою України нормативних актів для реформування економіки. Зниження темпів промислового і сільськогосподарського виробництва. Криза кредитно-фінансової системи. Наростання інфляційних процесів і соціальної напруженості.

Труднощі національно-культурного відродження, розвитку науки, освіти, духовності. Міжнаціональні відносини і їх правове регулювання в Україні. Кримська автономія.

Формування багатопартійності в Україні. Класифікація політичних партій і об'єднань, їх платформи у виборах до Верховної Ради України 1994 року. Кампанія 2004 р. по виборах Президента України. Обрання Президентом В. Ющенка, його соціально-економічна та

політична платформа, кроки по її реалізації. Вибори до Верховної ради України в березні 2006 р. та їх результати.

Парламентські вибори 2012 р., їх результати та наслідки.

Погіршення соціально-економічної ситуації та загострення політичної боротьби наприкінці 2013 – на початку 2014 року: причини та наслідки. Непослідовність та прорахунки зовнішньополітичного курсу України.

«Революція гідності»: рушійні сили та основні етапи. Дострокові президентські вибори (травень 2014 р.). Програма діяльності П. Порошенка.

Загострення соціально-політичної ситуації на Півдні та Сході України. Збройні конфлікти на Донбасі. Окупація Автономної республіки Крим Російською Федерацією. Дострокові парламентські вибори (жовтень 2014 р.) та їх результати. Необхідність розробки та прийняття нової редакції Конституції. Вибори в органи місцевого самоврядування (жовтень-листопад 2015 року).

Концепція зовнішньої політики України. Визнання України зарубіжними державами, встановлення дипломатичних відносин, входження у світове співтовариство. Набуття Україною без'ядерного статусу. Україна у складі Співдружності незалежних держав. Зовнішньополітичні акції України. Участь України у міжнародних організаціях.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Академічні й доакадемічні образи української історіографії / Ред. кол.: В. А. Смолій (голова), О. А. Удод (відп. ред.), Д. С. Вирський, І. Н. Войцехівська, В. М. Даниленко, М. Ф. Дмитрієнко, Я. С. Калакура, В. Ф. Колесник, І. І. Колесник, В. В. Кравченко, С. В. Кульчицький, В. М. Литвин, В. В. Масненко, О. П. Реєнт, О. В. Ясь (відп. секр.). НАН України. Інститут історії України. – К. : Інститут Історії України, 2012. – 720 с.
2. Історія України : підручник / Г. Д. Казьмирчук, А. П. Коцур, О. В. Вербовий та ін. ; за ред. Г. Д. Казьмирчука. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2009. 695 с. ISBN 978-966-439-239-3
3. Танцюра В. І. Історія України : навчальний посібник / В. І. Танцюра, С. М. Куліш, О. О. Пересада. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 492 с.
4. Верменич Я. В. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні / Наук. ред. П. Т. Тронько. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2003. – 516 с.
5. Винокур І. С., Телегін Д. Я. Археологія України / І.С.Винокур, Д.Я.Телегін. – Київ: Вища школа, 1994. – 318 с.
6. Голобуцький В. Запорозьке козацтво / Володимир Голобуцький К.: Вища шк., 1994. — 539 с.
7. Грушевський М. Історія України-Руси. К., 1991-1997. – Тт. 1-8.
8. Давня історія України: у 2 кн. / П.П. Толочко, Д.Н. Козак, О.П. Моця та ін. – К., 1995. – Кн. 1-2.
9. Дисциплінарні виміри української історіографії: Колективна монографія / Відп. ред. та кер. авт. кол. О. А. Удод. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2015. – 462 с.
10. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження : в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін. ; відп. ред. В. А. Смо лій ; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.] ; НАН України, Ін-т історії України. – К.: Ніка-Центр, 2011. – Т. 1. – 696 с.
11. Енциклопедія історії України: Т. 1-10 / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2004-2013.
12. Історики та історії. До 75-річчя Інституту історії України Національної академії наук України (1936–2011) / НАН України. Інститут історії України. – К., 2011.
13. Історія України: Хрестоматія / Упоряд. В. М. Литвин; Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2013. – 1056 с.

14. Історія українського селянства: Нариси в 2-х т. / НАН України; Інститут історії України / В. А. Смолій (відп. ред.) - К.: Наук. думка, 2006. - Т.1. - 632 с.
15. Історична наука у Національній академії наук України в особах: Енциклопедичний довідник / Ред. кол.: В. Смолій (гол. ред.), Г. Боряк (заст. гол. ред.), В. Даниленко (заст. гол. ред.), В. Крупина (відп. секретар), Н. Васильєва (секретар-упоряд.), П. Бондарчук, С. Кульчицький, О. Реєнт, О. Рубльов, О. Удод, О. Ясь. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2018. – 742 с.
16. Калакура Я. Українська історіографія – К., 2004,
17. Колесник І. Українська історіографія – К., 2000.
18. Колесник І. Українська історіографія: концептуальна історія / За ред. В. Смолія. НАН України. Інститут історії України. – К.: Вид-во “Фенікс”, 2013. – 566 с.
19. Кульчицький С. УСРР в добу нової економічної політики (1921 – 1928). – К., 1995.
20. Кульчицький С., Мовчан О. Маловідомі сторінки голоду 1921 – 1923 рр. в Україні. – К., 1996.
21. Перша світова війна 1914-1918 рр. і Україна. Українські землі у центрі цивілізаційної кризи / Упоряд. О. П. Реєнт. – К.: ТОВ «Видавництво "Кліо"», 2015. – 64 с.
22. Пиріг Р. Я. Діяльність урядів гетьманату Павла Скоропадського: персональний вимір / НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2016. – 518 с.
23. Підкова. І. З., Шуст Р. М. Довідник з історії України.: У 3-х томах. – К., 1993.
24. Повсякдення ранньомодерної України. Історичні студії в 2-х томах. – Т. 2: Світ речей і повсякденних уявлень / Гол. ред. В. Смолій; Відп. ред. В. Горобець; Ред. кол.: Н. Старченко (заст. відп. ред.), Н. Білоус (відп. секр.), О. Романова. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2013. – 358 с.
25. Політичні репресії в Українській РСР 1937–1938 рр.: дослідницькі рефлексії та інтерпретації. До 75-річчя «Великого терору» в СРСР: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, м. Київ, 15 березня 2012 р. / Упоряд.: О. Г. Бажан, Р. Ю. Подкур; Ред. кол.: В. А. Смолій, В. М. Литвин (співголови), Г. В. Боряк, Я. В. Верменич, В. М. Даниленко, С. В. Кульчицький, В. І. Марочко, В. Ф. Солдатенко, О. П. Реєнт, О. С. Рубльов. НАН України. Інститут історії України; Головна редколегія науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією»; Національна спілка краєзнавців України; Відділ по розробці архівів ВУНК–ДПУ–НКВС–КДБ. – К.: Інститут історії України, 2013. – 456 с.
26. Попик С. Українці в Австрії 1914-1918. Австрійська політика в українському питанні періоду великої війни. – К., 1999.
27. Прицак О. Походження Русі. Стародавні скандинавські джерела. – К., 1997. – Т. 1.
28. Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років. Збірник наукових статей / Гол. ред. Р. Я. Пиріг. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2012. – Вип. 8. – 312 с.
29. Революція Гідності 2013–2014 рр. та агресія Росії проти України: навчально-методичний посібник / За заг. ред. П. Полянського; Авт. кол.: Головка В., Палій О., Черевко О., Янішевський С. – К.: Київський університет ім. Б. Грінченка, 2015. – 36 с.
30. Смолій В., Якубова Л. Крим і Донбас: проблеми й перспективи інтеграції в модерний український проект (аналітична записка) / НАН України. Інститут історії України. – К., 2019. – 116 с.
31. Турченко Г.Ф. Південна Україна на зламі епох (1914 - 1922 рр.) – Запоріжжя, 2005.
32. Цибуленко Л.О., Водотика С.Г., Батенко Г.В., Кузовова Н.М., Кучеренко А.А., Павленко В.Я., Цибуленко Г.В. Херсонщина: з найдавніших часів до сьогодення. - Херсон: ПП «Вишемирський», 2014. – 360 с.
33. Чмихав М., Кравченко Н. Черняков І. Археологія та стародавня історія України. – К., 1992.
34. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: В 3-х тт. – Львів, 1990-1991. – т. 1-3.
35. Яковенко Н.М. Нарис історії України: З найдавніших часів до кінця XVIII ст. – К., 1997.

Допоміжна література

36. Білокінь С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917–1941 рр.): Джерелознавче дослідження / НАН України. Інститут історії України, Центр культурологічних студій. – Т. 2. – Дрогобич: «Коло», 2013. – 1066 с.
37. Вирський Д. Роксолани серед Сарматів: річпосполитська історіографія України (кінець XV ст. – 1659) / НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2013. – 295 с.
38. Водотика С.Г. Академік Михайло Єлисейович Слабченко: нарис життя та творчості / Сергій Водотика. – К.; Херсон, 1998. – 141 с.
39. Ісаєвич Я.Д. Українська культура в середньовіччі і на світанку нової доби // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 1. – К., 1992. – С. 31–49.
40. Михайленко Г.М. Олександр Лотоцький (1870–1939 рр.): інтелектуальна біографія історика / Г.М. Михайленко. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – 312 с.
41. Моця О. Землероби та кочівники на Великому Кордоні Східної Європи в часи Київської Русі / НАН України. Інститут історії України, Інститут археології; Український національний комітет істориків. – К.: Інститут історії України, 2015. – 296 с.
42. Павленко В.Я. Запорозьке козацтво на території Херсонщини. Вид. 2 доповнене. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2014. – 79 с.
43. Регіональна історія України: Збірник наукових статей / Гол. ред. В. Смолій; Відп. ред. Я. Верменич. НАН України. Інститут історії України, Відділ історичної регіоналістики. – Вип. 7. – К.: Інститут історії України, 2013. – 234 с.
44. Реєнт О. Лисенко О. «Історичні зошити». Огляд видань інститут історії НАН України. – К., 1997.
45. Ричка В. М. «...И просвети ю крещеньемсвятим» (Християнізація Київської Русі) / НАН України. Інститут історії України, Центр досліджень з історії Київської Русі. – К.: Інститут історії України, 2013. – 222 с.
46. Черкас Б. Західні володіння Улусу Джучи: політична історія, територіально-адміністративний устрій, економіка, міста. (XIII–XIV ст.) / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2014. – 387 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Інститут історії України НАН України
2. Офіційний веб-портал Державної архівної служби України
3. Сайт Національна бібліотека України ім. І.В. Вернадського
4. Сайт Український інститут національної пам'яті
5. Електронний репозитарій Херсонського державного університету. Режим доступу: https://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/Library/Resource_2017/Digital_resources_2017/eKhSUIR_2017.aspx

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Виникнення людини (антропогенез)

Загальні питання антропосоціогенезу. Походження людини – антропогенез. Критерії людини. Місце людини в зоологічній систематиці та антропологічна ланка людини. Рушійні сили процесу антропогенезу. Ранні етапи антропогенезу. Найдавніші витoki людини. Австралопітеки – безпосередні попередники людей. Час та місце олюднення. Габіліси. Олдувайська археологічна культура. Найдавніші люди. Фізичний тип архантропа. Фізичний тип палеоантропа. Роль неандертальців у формуванні людини сучасного фізичного типу.

Час і місце формування неантропа. Завершення процесу антропогенезу та виникнення людини сучасного типу. Фізичний тип неантропів. Поширення первісної ойкумени та заселення людиною Америки та Австралії. Расогенез. Фізичний тип представників монголоїдної, європеїдної, екваторіальної рас.

Виникнення людського суспільства.

Основні форми соціальної організації в первісності

Історична періодизація історії первісного суспільства. Виникнення людського суспільства – соціогенез. Праобщина. Роль колективного полювання у виникненні праобщини. Виникнення мислення та мови. Витоки ідеологічних уявлень. Проблема неандертальських поховань. Витоки образотворчого мистецтва. Становлення колективізму. Статеві відносини в праобщині.

Виникнення первісної общини. Становлення екзогамії та роду. Співвідношення понять "рід" та "община". Рід як перша форма соціальної організації людства. Еволюція соціально-економічних відносин у первісній общині. Шлюб та сім'я. Потестарна організація влади та управління. Мононорми.

Подальший розвиток потестарної організації. Еволюція виробництва та обміну, виникнення приватної власності, соціального і майнового розшарування, класоутворення. Зародження та ранні форми експлуатації. Передумови становлення держави і права – політогенез. Механізми та шляхи становлення держави: військовий, аристократичний, плутократичний.

Загальна характеристика форм соціальної організації на основних етапах первісної історії: праобщина (первісне людське стадо, епоха становлення первісного суспільства, етап антропосоціогенезу); первісна община (родовий лад, епоха розквіту первісного суспільства), яка поділяється на ранньопервісну та пізньопервісну общину; сусідсько-територіальна або первісна сусідська, або протоселянська община (епоха розкладу первісного суспільства, епоха політогенезу, епоха класоутворення).

Стародавній Єгипет: особливості соціально-економічного та політичного розвитку

Утворення централізованої держави. Фараон і його деспотична влада. Релігійна ідеологія. Роль жрецтва в Єгипті. Система давньоєгипетського землеробства та штучного зрошування. Проблеми соціальної структури. Створення світової держави. Централізм і сепаратизм у староегипетській історії.

Цивілізації Месопотамії: хронологічні межі, соціально-економічні та етно-політичні характеристики

Міста-держави Дворіччя першої половини III тис. до н.е. Аккадське царство, царство Шумеру й Аккаду (III династія Ура) в другій половині III тис. до н.е., особливості розвитку. Старовавилонське царство. Хаммурапі – завойовник і законодавець. Ассирійсько-мітаннійські взаємовідносини в середині II тис. до н.е. Середньоассирійське царство. Новоассирійський період. Нововавилонська (Халдейська) держава.

Афінська та Спартанська держави як основні типи політичної та соціально-економічної організації грецького полісу

Спарта як приклад аграрного полісу. Соціальний поділ спартанського суспільства та його специфіка. Державний лад Спарти. Афіни як ремісничо-аграрний поліс. Соціально-економічні та політичні реформи Солона. Створення гарантій соціально-політичних прав афінських громадян. Реформи Ефіальта та Перікла.

Період республіки в історії Стародавнього Риму

Римсько-італійський союз. Причини посилення Римської експансії та агресивності. Карфаген – найсильніша держава Західного Середземнор'я. Причини зіткнення Риму і Карфагена. Перша та друга Пунічні війни. Соціально-економічні результати Другої Пунічної війни.

Елліністичні держави на початку II ст. до н.е. Друга Македонська війна та її результати. Сирійська війна. Розгром Македонії і Греції та перетворення їх у римські провінції. Третя Пунічна війна – розгром Карфагена. Завоювання на Пірінейському півострові. Утворення провінції Азія.

Формування рабовласницьких відносин класичного типу. Процес концентрації земельної власності. Криза республіканського ладу. Боротьба оптиматів і популярів. Поширення прав римського громадянства на італійське населення. Війни з Понтійським царством. Тенденція до встановлення монархічного режиму. Протиріччя між італійським

населенням і провінціями, між рабовласниками і рабами. Агресивні війни Римської держави. Громадянські війни I ст. до н.е. та їх наслідки.

Період імперії в історії Стародавнього Риму

Формування основ монархічної системи у формі принципату. Влада голови держави. Положення сенату. Зародження бюрократичного апарату. Елементи республіканського устрою в системі принципату. Розвиток системи принципату. Династія Антонінів II ст. – час розквіту античної цивілізації. Перехід до стратегічної оборони у зовнішній політиці.

Зміцнення влади імператора і бюрократичного апарату. Поширення прав римського громадянства на все населення імперії. Імперія при Северах. Політична криза після Северів. Утворення Гальської імперії та Пальмірського царства. Проблема відносин з варварами. Правління Авреліана і спроба реставрації імперії. Соціально-економічна криза. Зміни соціальної структури.

Реформи Діоклетіана, встановлення системи домініату. Тетрархія, Костянтин. Закріпачення станів, його релігійна політика. Зростання латифундистського землеволодіння. Система колонату. Патроциній. Феодалізація та натуралізація економічних відносин. Варваризація імперії. Політична криза в другій половині V ст. Падіння Західної Римської імперії.

Розуміння сутності феодалізму в історичній науці. Соціально-економічний і політичний розвиток Середньовічної Європи

Розуміння сутності феодалізму в історичній науці XVII- першій половині XX ст. Розуміння сутності феодалізму в медієвістиці. Соціально-економічна структура західноєвропейського середньовічного суспільства. Ієрархічна структура дворянства. Васально-ленні зв'язки. Форми феодальної залежності селянства. Середньовічне місто. Цехова організація середньовічного ремесла.

Еволюція держави Середньовіччя (варварські королівства, ранньофеодальні імперії, феодальна роздробленість, станові монархії, абсолютні монархії раннього нового часу).

Криза рабовласництва та падіння Західної Римської імперії (476р.). Розклад первісного ладу у германських племен. Виникнення варварських королівств – Алано-Вандальське, Тулузьке (Вестготське), Бургундське, Франкське, Англо-саксонські, держава Одоакра, Лангобардське та ін.

Еволюція держав Середньовіччя від варварських королівств до ранньофеодальних імперій – імперія Карла Великого, імперія Кнута Великого, імперія Оттонів (“Священна римська імперія німецької нації”), Візантійська імперія (часів Македонської династії).

Причини і сутність феодальної роздробленості. Французьке королівство Капетингів. Органи станового представництва у середньовічній Європі (Генеральні Штати, парламент, кортеси та ін.) Роль станової монархії при переході від феодальної роздробленості до абсолютних монархій.

Початки формування абсолютизму в Англії та Франції наприкінці XV ст. Сутність абсолютизму.

Виникнення і розвиток капіталістичних відносин у країнах Західної Європи.

Промисловий переворот

Історичний зміст періоду XVI- перша половина XVII ст. Виникнення і розвиток капіталістичних відносин. Поняття первісного нагромадження капіталу. Капіталістична мануфактура. Розвиток капіталізму в сільському господарстві. Розвиток капіталізму в торгівлі. Виділення регіонів генези капіталізму в країнах Західної Європи. Особливості розвитку капіталізму в різних країнах. Причини відставання країн Центральної та Східної Європи на шляху до індустріального суспільства. Формування соціальної структури капіталістичного суспільства.

Мануфактурна стадія розвитку капіталізму XVI- кінця XVIII ст. Перехід від мануфактури до фабрики, промисловий переворот в Англії в останній третині XVIII ст.

Цивілізації Америки до появи європейців. Великі географічні відкриття

Народи Нового Світу до появи європейців. Цивілізації Мезоамерики: ольмекська проблема; ранній (класичний етап) порубіжжя ер - IX ст. – Теотіхуакан та майя; пізній

(посткласичний) X – XVI ст. – майя та ацтеки. Цивілізація інків. Джерела до історії цивілізацій Америки. Внесок народів Америки в цивілізаційний розвиток людства.

Географічні відкриття європейців до кінця XV ст. Передумови та причини Великих географічних відкриттів. Відкриття морського шляху в Індію. Відкриття західного шляху в Індію. Перша кругосвітня подорож. Великі мореплавці: Б. Діаш, Васко да Гама, Х. Колумб, Ф. Магеллан та ін. Початок колоніальних загарбань. Колоніальна політика Іспанії, Португалії, Голландії, Франції, Англії. Результати, наслідки та значення великих географічних відкриттів.

Реформація та ранні буржуазні революції в країнах Західної Європи XVI-XVII ст.

Причини Реформації. Сутність та напрямки Реформації. Особливості Реформації у країнах Західної Європи. Початок Реформації в Німеччині, виступ М. Лютера. "Виправдання вірою". "Народна" Реформація Т. Мюнцера. Анабаптизм. Значення Реформації для розгортання Селянської війни в Німеччині (1524-1525 рр.). "Князівська" Реформація в Німеччині. "Аугсбурзьке віросповідання". Аугсбурзький релігійний мир 1555 р. Реформація у Швейцарії. Цвингліанство. Кальвінізм. Роль кальвінізму в гугенотських війнах у Франції (1562-1698 рр.) та Нідерландській буржуазній революції (1566-1609 рр.). Нантський едикт 1598 р. Реформація в Англії, Швеції, Данії. Англійська церква.

Поглиблення Реформації в Англії під час Англійської буржуазної революції середини XVI ст.

Політичний лад Нідерландів першої половини XVI ст. Розвиток капіталістичних відносин. Причини та початок революції. Етапи та хід революції Іконоборче повстання 1566 р. Терористичний режим герцога Альби в Нідерландах. Партизанська народна боротьба проти іспанського абсолютизму. Принц Вільгельм Оранський. Повстання 1572 р. і зародження буржуазної республіки на півночі країни. Арраська та Утрехтська унії 1579 р. Утворення на півночі країни Республіки З'єднаних провінцій. Звільнення від іспанського суверенітету 1581 р. Поразка революції на півдні країни та її причини. Перемога революції на півночі та перемир'я з Іспанією 1609 р. Значення та наслідки революції.

Епоха Відродження. Мистецтво Високого Відродження в Італії

Поняття "Відродження". Історичні передумови формування гуманістичної ідеології. Проблема періодизації історії Відродження. Ранні Відродження і гуманізм в Італії. Італійське мистецтво Високого Відродження (Мікеланджело, Рафаель, Леонардо да Вінчі). Школа Тіціана. Північне Відродження. Ренесансна культура Англії, Франції, Німеччини, Іспанії. Значення культури Відродження.

Велика французька буржуазна революція

Криза абсолютизму у Франції. Скликання Генеральних Штатів. Національне зібрання. Причини та початок революції. Штурм Бастилії 14 липня 1789 р. "Декларація прав людини і громадянина" (26 серпня 1789р.). Конституція 1791р., встановлення конституційної монархії. Політичні клуби. Максимілян Робесп'єр та інші лідери революції. Початок революційних війн, падіння Монархії у Франції. Конвент та проголошення Республіки. Страта короля. Якобінська диктатура, Конституція 1793р. Термідоріанський переворот. Політика Директорії. Державний переворот Наполеона Бонапарта (1799р.). Значення Великої французької буржуазної революції.

Війна північноамериканських колоній Англії за незалежність та утворення

США. Громадянська війна у США

Суспільно-політичний розвиток англійських колоній в Північній Америці. Б. Франклін. Причини війни за незалежність. Перший Континентальний конгрес. Проголошення 4 липня 1776р. незалежної держави Сполучені штати Америки. Мир з Англією 1783р., Конституція США 1787р.. Джордж Вашингтон – перший президент США. Громадянська війна в США: причини, основні події, наслідки. А.Лінкольн.

Підсумки економічного та суспільно-політичного розвитку провідних індустріальних країн на межі XIX-XX ст.

(на прикладі Англії)

Розвиток економіки. Поглиблення суспільних протиріч. Формування державно-монополістичного капіталізму. Завершення імперіалістичного поділу світу між капіталістичними країнами. Завершення процесу формування євроцентристського світу.

“Вікторіанська епоха”. Економічний розвиток, втрата Англією торгово-промислової монополії. Укріплення позицій буржуазних партій. Ліберальні реформи. “Ллойд Джорджизм”. Зовнішня політика Великобританії.

Міжнародні відносини на початку XX ст. Визрівання причин Першої Світової війни, її початок, основні події та наслідки

Колоніальна система і перші імперіалістичні конфлікти. Іспано-американська війна 1898 р. Англо-бурська війна 1898-1902 рр. Русько-японська війна 1904-1905 рр.

Формування імперіалістичних блоків в Європі. Балканські війни – канун світового конфлікту. Причини та початок Першої світової війни, її характер. Співвідношення сил та плани воюючих сторін. Основні воєнні кампанії. Основні зміни в світі часів Першої світової війни (1914-1918 рр.). Кінець війни та перемир'я 11 листопада 1918 р. Причини поразки Німеччини та її союзників. Наслідки війни.

Гуситський рух в Чехії XV ст.

Соціально-економічний розвиток Чехії на початку XV ст. Криза чеського суспільства та зародження гуситського руху. Діяльність Празького університету. Передумови гуситського руху. Суспільно-політичні та релігійні погляди Яна Гуса. Гуситські війни. Програмні вимоги таборитів та чашників. Значення “Празьких артикулів”. Вплив гуситського руху на розвиток Реформації у країнах Західної та Центральної Європи.

Польща в XIV – XVI ст.

Політичний розвиток Польщі наприкінці XIV – у першій половині XV ст. Формування станово-представницької монархії. Зростання політичної ваги шляхти. Соціально-економічний розвиток Польщі. Перехід до фільварково-панщинної системи (друга половина XV - XVI ст.). Передумови та основні етапи Реформації в Польщі. “Польські брати”. Контрреформація та її перемога.

Реформи Петра I. Становлення Російської імперії

Економічне, внутрішньополітичне і міжнародне становище Московської держави наприкінці XVII ст. Початок правління Петра I. Передумови петровських перетворень. Північна війна (1700-1721 рр.). Полтавська битва 1708 р. Прутський похід 1711 р.

Реформи в управлінні державою та церквою. Економіка. Суспільство. Становлення Російської імперії.

Російська імперія на рубежі XIX- XX ст. Революція 1905-1907 рр.

Особливості російської економіки (розвиток промисловості, робітниче і селянське питання). Характерні риси формування і розвитку соціальної структури російського суспільства: дворянство, буржуазія, селянство, робітничий клас, інтелігенція. Діяльність революційних та ліберальних партій. Зовнішня політика Росії на рубежі XIX-XX ст. Російсько-японська війна 1904-1905 рр. Причини, хід і наслідки революції 1905-1907 рр. Державна Дума I, II і III скликань.

Слов'янські народи після першої світової війни. Утворення незалежних держав

Соціально-економічне положення Болгарії після I світової війни. Уряд Стамболійського, правління аграристів 1919-1923 рр. Режим демократичного зговору 1923-1931 рр. Переверт 1934 р. та встановлення реакційної диктатури. Відродження незалежності Польщі. Державний переворот 1926 р. і встановлення режиму санації. Зовнішня політика Польщі в післявоєнний період. Утворення Чехословацької республіки. Внутрішня і зовнішня політика адміністрації Т. Масарика та Е. Бенеша. Чехословаччина в системі міжнародних відносин. Утворення Королівства сербів, хорватів і словенців. Державний переворот 1929 р. і встановлення монархічної диктатури в Югославії.

Становлення тоталітарної системи в слов'янських країнах (друга половина 1940-х – 1950—ті рр. XX ст.)

Соціально-економічні та політичні перетворення в країнах регіону. Від народно-демократичних режимів до радянської моделі соціалізму. Передумови та наслідки

уніфікації суспільного розвитку слов'янських народів за "радянським зразком". Слов'янські країни на початку "холодної війни". Встановлення радянського панування в країнах Східної Європи та побудова соціалізму. Становлення і розвиток "реального соціалізму" в Польщі. Лютневі події 1948 р. в Чехословаччині та початок "соціалістичного будівництва". Монополізація влади компартією й початок соціалістичних перетворень в Болгарії. Югославія в умовах "самоврядного соціалізму".

Події 1968р. в Чехословаччині як прояв системної кризи соціалістичного табору в Європі. Народні антитоталітарні революції 1989-1990 рр. в країнах Центральної та Східної Європи

Особливості суспільно-політичного та економічного розвитку країн "народної демократії". Визвольні змагання 50-х років та їх придушення Москвою. Прояви системної кризи соціалізму. "Празька весна" 1968 р. і радянська інтервенція в Чехословаччині. О.Дубчек.

Криза тоталітарних режимів у Східній Європі. Народні антитоталітарні революції 1989-1990 років у країнах Центральної та Східної Європи. Революційні події в Румунії 1989 р. Об'єднання Німеччини 1990 р.

Фашизм в Німеччині. III Рейх

Німеччина після Першої Світової війни. Веймарська Республіка. Генеза німецького фашизму. Ідейні та організаційні витоки націонал-соціалізму. НСДАП: шлях до влади (1919-1933). Етапи розвитку "Нацистського руху".

Створення уряду "Національної концентрації" А. Гітлера (1933 р.) та крах Веймарської республіки. Причини приходу до влади нацистів. Етапи встановлення тоталітарної диктатури. Політичний лад III Рейху. Державне регулювання економіки та соціальних відносин в III Рейху. Соціальна база нацизму. Расова політика.

Зовнішньополітичні плани та розв'язання Другої світової війни. Крах III Рейху.

Основні ідейно-політичні течії в країнах Західної Європи і США у XX ст.

Тенденції суспільно-економічного та політичного розвитку країн Західної Європи та США в XX ст. Основні ідейно-політичні течії: консерватизм, лібералізм, радикалізм (правий та лівий). Поняття "тоталітаризм", причини встановлення тоталітарних режимів.

Варіанти визначення терміну "фашизм". Основні ідейно-політичні витоки фашизму.

Еволюція теорії та практики світової соціал-демократії протягом XX ст. Соціал-демократія. Еволюція комуністичної ідеї протягом XX ст. Ленінізм. Створення та діяльність Комінтерну. Діяльність комуністичних партій в країнах Західної Європи та США

Версальсько-Вашингтонська система

Підсумки та наслідки Першої світової війни. Паризька мирна конференція. Створення Ліги Націй. Мандатна система. Мирні договори з Німеччиною та її союзниками. Вашингтонська мирна конференція та її рішення. Версальсько-Вашингтонська система миру та її протиріччя. Перші спроби перегляду Версальсько-Вашингтонської системи.

Світова економічна криза 1929-1933 рр. та шляхи її подолання (на прикладі США)

Державне регулювання економіки та соціальних відносин як механізм подолання і попередження кризових явищ.

Розвиток США після Першої Світової війни. Економічне піднесення США в період стабілізації (1924-1933 рр.). Закономірності світової економічної кризи. "Велика депресія" 1929-1933 років та перші заходи боротьби з нею президента Гувера. Партійно-політичний механізм США та його особливості. "Новий курс" Ф. Д. Рузвельта як теорія і практика класичної буржуазно-реформістської моделі державного регулювання економіки та соціальних відносин.

Основні напрямки "Нового курсу" Ф. Д. Рузвельта.

Особливості проявів світової економічної кризи в інших індустріально розвинених країнах світу та шляхи виходу з кризи.

Друга світова війна: причини, основні події, підсумки, наслідки

Встановлення тоталітарних режимів в Європі і визрівання причин Другої світової війни. Причини краху Версальсько-Вашингтонської системи в середині 1930-х років. Причини Другої Світової війни. Характер Другої світової війни, історіографія питання. Періодизація Другої світової війни. Основні театри бойових дій. Вирішальні битви Другої світової війни. Німецький окупаційний режим. Рух Опору. Утворення антигітлерівської коаліції. Міжнародні відносини під час війни. Тегеранська конференція 1943 р., Кримська та Потсдамська конференції 1945 р. Розгром мілітаристської Японії в Азії. Підсумки та наслідки війни.

Економічний розвиток провідних індустриальних країн у другій половині ХХ ст. (на прикладі США та Японії)

Науково-технічна революція.

Посилення міжнародних позицій США після Другої світової війни. Внутрішня політика Д. Ейзенхауера. Ліберальні реформи Дж. Кеннеді та Л. Джонсона. Економічні концепції неолібералізму та неоконсерватизму. Депресія 1974-1975 років та шляхи виходу з кризи. США у 80-90-ті роки. Президентство Р. Рейгана та його соціально-економічна стратегія. Економічне піднесення 1980-х та спад на поч. 1990-х років. Політичний курс Б. Клінтона.

Післявоєнний розвиток Японії. Сан-Франциська система. Фактори виникнення "Японського дива". Поняття "постіндустріальне суспільство" та "інформаційне суспільство".

Євроінтеграція

Особливості суспільно-політичного та економічного розвитку країн Західної Європи в 1940-90 рр. ХХ ст. Закономірність євроінтеграції. Етапи євроінтеграції. "План Маршалла". Брюссельський договір 1948 р. Римський договір 1957 р. "Спільний ринок". Маастріхтський договір 1992 р., його основні положення. Ратифікація Маастріхтського договору країнами "Європи дванадцяти". Основні структури Європейського Союзу. Проблема розширення Євросоюзу. ЄС на сучасному етапі. "Європа п'ятнадцяти".

Інші європейські структури (ОБСЄ, Рада Європи, "Західний союз" та ін.).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Войнович Л.В., Козак Н.Б., Овсінський Ю.В., Чорний М.І. *Mediumaeum; Середні віки. Підручник для історичних спеціальностей вузів.* / За ред. Л.В.Войтовича / Львів: «Тріада Плюс», 2010. – 502 с.
2. Головченко В.І. *Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець ХІХ – друга третина ХХ ст.): навч. посіб.* / В.І.Головченко, В.А.Рубель. – К.: Либідь, 2010. – 520с.
3. Зашкільняк Л.О. *Методологія історії.* – Львів, 1999.
4. *Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.): курс лекцій: навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл.* / В.І.Яровий, П.М.Рудяков, В.П. Шумило. – Вид.3-тє, стереотип. –К.:Либідь, 2009. – 632 с.
5. *Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.) / За ред. В. І. Ярового. Навч. посіб.* - К.: Либідь, 2001. - 632 с.
6. *Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За редакцією Леоніда Зашкільняка.* – Л.: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 660 с.
7. Крижанівський О.П. *Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій.* – К., 2000.
8. Н.І.Ніколова, М.О.Чмихов. *Культурологія: культурогенез: навч. посіб.* –К.: Видавничий дім «Скіф», 2012. – 440с.
9. *Новітня історія країн Європи та Америки. (1945–2013) : навч. посіб.* / О.П.Іваницька. – К. : Вид. дім "Слово", 2014.
10. Поп Ю.І. *Нова історія країн Азії і Африки (ХVІ – поч. ХХ ст.): підручник.* – К., 2012.
11. Сегеда С. *Антропологія: Навчальний посібник.* – К., 2001.

12. Станко В.Н. Історія первісного суспільства: Підручник. – К., 1999.
13. Яровий В.І. Історія західних слов'ян та південних слов'ян у ХХ ст.: курс лекцій. – К., 1996.

Допоміжна література

14. Вітенко М. Історія Росії. Від найдавніших часів до наших днів : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. – 346 с.
15. Зашкільняк Л.О., Крикун М.Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. – 752 с.
16. Колесник І.І. Українська історіографія. – К., 2000.
17. Марченко К.К. ХораОльвии // Stratumplus. 2013. № 3.
18. НорманДейвіс. Європа. Історія. – К., 2013. – 1456 с.
19. Трофанчук Г.І. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 400с.
20. Україна і Болгарія в історії Європи: збірник наукових праць / Упоряд.: І. Манасієва, І. Матяш; Ред. кол.: В. Смолій (співголова), Д. Вачков (співголова), О. Бачинська, Г. Боряк, С. Віднянський (заст. голови), В. Власенко, Ю. Грищенко, А. Кирилова, І. Манасієва, І. Матяш (заст. голови), Б. Нягулов, А. Тертична, О. Тодорова, М. Станчев, А. Стрєзова. Інститут історії України НАН України; Інститут історичних досліджень БАН; Комісія істориків України і Болгарії; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. – К.: Інститут історії України, 2019. – 560 с.
21. Чорній В. ІсторіяБолгарії. –Львів, 2007. – 404 с.

Інтернет-ресурси

1. Інститутісторії НАНУ www.history.org.ua
2. Електроннабібліотека (Україна) www.lib.com.ua
3. Давні слов'яни, розселення, мапи <http://ukrmap.su/uk-uh7/295.html>
4. «Проблеми слов'янознавства», електронна версія <http://institutes.lnu.edu.ua/slavonic-studies/problemy-slovyanoznavstva/arhiv-otsyfrovanyh-vypuskiv/n1-12/>
5. Гуманітарні й соціальні науки Інтернет <https://networks.h-net.org/node/513/pages/1301/about>
6. «Проблеми слов'янознавства», електронна версія <http://institutes.lnu.edu.ua/slavonic-studies/problemy-slovyanoznavstva/arhiv-otsyfrovanyh-vypuskiv/n1-12/>
7. Міжнароднийкомітетісторичних наук (www.cish.org/)
8. Журнал «Східний світ». – Режим доступу: <https://oriental-world.org.ua/uk>
9. Журнал «Китаєзнавчідослідження». – Режим доступу: <https://chinese-studies.com.ua/uk>
10. Журнал «Сходознавство». – Режим доступу: <https://skhodoznavstvo.org.ua/uk>
11. Бібліотека Інституту Сходознавства ім. А. Кримського. – Режим доступу: <https://oriental-studies.org.ua/uk/бібліотека/>
12. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Підручник. – К.,2000 – Режим доступу: <https://textbook.com.ua/istoriya/1473447857>
13. Опарін О. О. Медицина Стародавнього Єгипту [Електронний ресурс] / О. О. Опарін // Східноєвропейський журнал внутрішньої та сімейної медицини, 2017, - №2, - с. 42-53 – Режим доступу : http://www.internalmed-journal.in.ua/wp-content/uploads/2017/10/Журнал_2_2017_42_53.pdf
14. Геродот Історія в дев'яти книгах. – К. : Наукова думка, 1993, - 576 с. – с. 78-133 – Режим доступу: http://www.ae-lib.org.ua/texts/herodotus__historiae_2__ua.htm

Атестаційний іспит «Архівна справа та документознавство»

Вступ до курсу «Архівознавство»

Поняття про архіви, архівну справу та архівознавство. Предмет і завдання курсу, його місце в системі фахової підготовки історика. Термінологічний апарат. Зв'язок

архівознавства з іншими галузями наукових знань. Зародження і розвиток архівної справи у світі. Основні етапи розвитку архівної справи в Україні (IX ст. – 2012 р.). Огляд джерел, наукової і навчально-методичної літератури.

Зародження та розвиток архівної справи в Україні

Зародження та розвиток архівної справи у Київській Русі та Галицько-Волинській державі (IX – XIV ст.). Історія архівів литовсько-польської доби (XIV ст. – перша половина XVII ст.). Історія архівів та архівної справи козацько-гетьманської України (середина XVII – XVIII ст.). Архіви та архівна справа кінця XVIII – початку XX ст. Історія архівів та архівної справи доби Української революції (1917-1921 рр.). Архівне будівництво за часів радянської влади (1918-1990 рр.). Розвиток архівної справи в Незалежній Україні (з 1991 р. по сьогоднішній день).

Національний архівний фонд: склад, структура, правові засади

Історія формування поняття про сукупний архівний фонд держави. Статус Національного архівного фонду. Законодавча база України про Національний архівний фонд. Склад і структура Національного архівного фонду. Особливо цінні та унікальні документи Національного архівного фонду. Право власності на документи Національного архівного фонду. Формування Національного архівного фонду України: поняття, шляхи, засоби.

Облік документів НАФ

Обліково-охоронна робота архівів, її складові елементи. Облік архівних документів, його функції. Вимоги до обліку архівних документів. Основні та допоміжні облікові документи архіву. Організація централізованого державного обліку документів Національного архівного фонду України.

Довідковий апарат до документів НАФ

Поняття про засоби інтелектуального доступу до архівних документів. Система науково-довідкового апарату (НДА) архіву, її функції і завдання. Теоретичні основи організації системи НДА архіву.

Структура та склад системи НДА архіву. Класифікації архівних довідників. Основні типи архівних довідників – архівні описи, каталоги, путівники, огляди, покажчики, їх місце та роль в системі НДА архіву. Методика укладання та використання різних типів архівних довідників.

Автоматизовані інформаційно-пошукові системи в архівній галузі. Перспективи розвитку та вдосконалення НДА українських архівів.

Організація документів Національного архівного фонду: поняття, функції, рівні. Особливості організації документів в межах архівної системи держави, архівної установи, архівного фонду та архівної справи. Фондування документів. Специфіка нефондової організації архівних документів.

Архівне описування: поняття, функції, різновиди. Принципи та методи архівного описування. Міжнародні дескриптивні стандарти, особливості їх застосування в Україні.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА АРХІВНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Організація роботи державних архівів

Поняття «архівна система», особливості її побудови в Україні. Правові засади функціонування архівної системи України. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи України».

Організація управління архівною справою в Україні. Поняття «державний архів». Функції, повноваження та організаційно-виробнича структура державного архіву.

Характеристика базових елементів практичної діяльності архіву – експертиза цінності документальних матеріалів, комплектування архівних фондів, науково-технічна обробка, описування, забезпечення обліку та збереження документів, організація використання архівної інформації. Організація праці в архіві.

Планування, звітність та економічна діяльність архіву. Науково-дослідна та методична робота архіву.

Експертиза цінності документів: завдання, принципи, критерії

Теоретичні основи експертизи цінності документів. Принципи експертизи цінності та критерії визначення цінності документів. Діяльність експертних комісій.

Методика комплектування архівів документальними матеріалами. Джерела надходження документів. Переліки документів, їх роль в організації комплектування архівів. Вплив політичних, економічних і соціокультурних чинників на комплектування архівів.

Забезпечення збереженості архівних документів

Поняття про зберігання та забезпечення збереженості архівних документів. Сучасні технології зберігання архівних документів. Особливості розташування та обладнання приміщень, розміщення документів у архівосховищі. Режими зберігання архівних документів (температурно-вологісний, світловий, санітарно-гігієнічний, охоронний). Створення страхового фонду архівних документів.

СФД. Реставрація та консервація архівних документів. Організація роботи лабораторії реставрації документів. Дезінфекція і дезінсекція архівних документів та приміщень.

Пошук та використання архівної інформації

Поняття про потреби в архівній інформації. Категорії споживачів архівної інформації. Основні напрями та форми використання архівної інформації. Архівна інформація в історичному дослідженні. Архівна україніка: поняття, основні комплекси, проблеми використання.

Архівна евристика: поняття, завдання, методика. Роль архівної евристики для роботи історика. Архівний маркетинг.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З АРХІВНОЇ СПРАВИ ТА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Основна література

1. Архіви України: Путівник / Держкомархів України, УНДІАСД; за заг. ред. І. Матяш. – К.: Горобець, 2007. – 184 с.: іл.
2. Архівістика: Термінолог. словник / Голов. архів. упр. при Кабінеті міністрів України, УНДІАСД; авт.-упоряд.: К. Є. Новохатський (кер. авт. кол.) та ін. – К., 1998. – 106 с.
3. Архівні установи України: Довідник / Держкомархів України, УНДІАСД. – 2-ге вид., доп. – К., 2005. – Т. 1. – 692 с. / http://www.archives.gov.ua/Publicat/References/Ref_Arch-Ukr.php
4. Архівні установи України: довідник. Т. 2 / Держкомархів України, УНДІАСД. – К., 2010. – XXVIII, 604 с. / http://undiasd.archives.gov.ua/doc/Arkhivni_ustanovy_Ukrainy.pdf
5. Архівознавство: Підручник / За ред. Я.С. Калакури та І.Б. Матяш. – 2-ге вид., випр. і доп. – К., 2002.
6. Архівознавство: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів / Гол. ред. Я. С. Калакура. – К., 1998. – 314 с. / <http://www.archives.gov.ua/Publicat/Manuals/Archivoznavstvo.php>
7. Нариси історії архівної справи в Україні: Навч. посібник / За ред. І.Б. Матяш та К.І. Климової. – К., 2002.
8. Тельчаров А.Д. Архивоведение: Конспект лекцій. – М., 2004.
9. Трач Ю.В. Архівознавство: Навч. посібник для дистанційного навчання. – К., 2005.
10. Хрестоматія з архівознавства: Навч. посібник / Упоряд.: Г.В. Боряк, І.Б. Матяш, Р.Я. Пиріг. – К., 2003.

Допоміжна література

11. Актуальні проблеми розвитку архівної справи в Україні: Доп. і повід. наук. конф. (15-16 березня 1995 р.). – К., 1996.
12. Апанович О.М. Архів Коша Запорозької Січі // Архіви України. – 1989. – № 6. – С. 13-27.
13. Архів Коша Нової Запорозької Січі. Корпус документів. 1734-1775. – Т. 1-2. – К., 1998-2000.
14. Архіви окупації, 1941-1944 / Держкомархів України; упор. Н. Маковська. – К., 2006.

15. Архівна та бібліотечна справа в Україні доби визвольних змагань (1917-1921 рр.): Зб. наук. праць. – К., 1998.
16. Бездрабко В. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства – провідна наукова установа документознавчої галузі ... // Архіви України. – 2009. – № 3–4 (264). – С. 66-96.
17. Борщ І. Співпраця Вадима Модзалевського та Володимира Міяковського в галузі архівного будівництва доби Української революції (1918–1920) // Архіви України. – 2008. – № 1-25 (260). – С. 107-125.
18. Боряк Г. Крадіжки в архівах і національна архівна спадщина: сучасні загрози та світовий досвід запобігання втратам // Архіви України. – 2007. – № 1-3. – С. 247-363.
19. Боряк Г. Проблеми подальшого реформування документно-інформаційної сфери // Архіви України. – 2005. – № 1-3. – С. 9-31.
20. Войцехівська І. Архівознавство у науковій спадщині Володимира Іконникова // Архіви України. – 2008. – № 1-25 (260). – С. 139-150.
21. Гернович Т. Проблема архівної реституції в сучасному національному законодавстві (Порівняльний аналіз національних традицій Білорусі, Росії, України та Польщі) // Архіви України. – 2006. – № 1-6. – С. 86-93.
22. Гісцова Л. Київський центральний архів давніх актів: перший етап діяльності // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 2002. – Т. 8. – С. 29-36.
23. Гісцова Л. Харківський історичний архів: 1880-1943 // Архіви України. – 2006. – № 1-6. – С. 376-411.
24. Грімстед Патриція Кеннеді, Боряк Г. Доля скарбів української культури під час Другої світової війни: винищення архівів, бібліотек, музеїв. – К., 1991.
25. Доповідь Голови Державного комітету архівів України О. П. Гінзбург на розширеній колегії 26 лютого 2009 року “Про підсумки роботи архівних установ України за 2008 рік та завдання на 2009 рік” // Архіви України. – 2009. – № 1–2 (263). – С. 5-24.
26. Драгомірова Л. Українські дескриптивні стандарти: стратегія і тактика впровадження // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 2005. – Т. 13. – С. 14-87.
27. Дубровіна Л.А. Основні положення концепції комп’ютеризації архівної справи в Україні // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 1998. – Т. 3. – С. 6-17.
28. Загальний міжнародний стандарт архівного описування ISAD(G) / Держкомархів України, УНДІАСД. – 2-е вид. – К., 2001.
29. Закон України “Про внесення змін до закону України “Про Національний архівний фонд і архівні установи” // Архіви України. – 2002. – № 1-3. – С. 3-23.
30. Калакура Я. Архівознавство: наука чи система наукових знань? // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 1996. – Т. 1. – С. 43-49.
31. Калакура Я.С. Історико-архівознавча школа Київського національного університету імені Тараса Шевченка // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвід. зб. наук. праць. – К., 2000. – Вип. 2. – С. 8-19.
32. Калакура Я. Історичне архівознавство в Україні // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвід. зб. наук. праць. – К., 2001. – Вип. 3. – С. 8-17.
33. Кашеварова Н. Архів Оперативного штабу Розенберга як джерело з історії використання нацистськими установами документальної спадщини народів окупованих країн Східної Європи // Архіви України. – 2009. – № 1–2 (263). – С. 92-105.
34. Кузовова Н.М. Інформаційні технології в архівній справі та документознавстві. Навчальний посібник. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2015. – 152 с.
35. Кузовова Н.М. Діяльність партійного архіву Херсонського ОБКОМУ КП(б)У – КПУ в 1950-і рр. // Scriptorium nostrum: Електронний історичний журнал. – 2017. – № 2(8). – С. 249-261.

Інформаційні ресурси

36. Офіційний веб-портал Державної архівної служби України / [Http://www.archives.gov.ua/Archives](http://www.archives.gov.ua/Archives).
37. Офіційний веб-сайт НАН України / <http://www.nas.gov.ua>.

Атестаційний іспит «Сучасні наукові дослідження в археології»

Атестаційний іспит «Сучасні наукові дослідження в археології» призначений для визначення теоретичної та практичної підготовки випускника до виконання професійних завдань. Форма атестаційного іспиту – захист презентацій здобувачів, які відображають рівень здобутих компетентностей та сформованих програмних результатів. Програма включає структуру підготовки та розроблення презентації індивідуальних науково-експериментальних досліджень випускників з тем сучасних наукових досліджень в археології; теоретичну підготовку для іспиту розроблено на основі здобутих програмних результатів за такими освітніми компонентами, як: «Основи наукових досліджень»

ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Загальні поняття про науку. Наука як соціальний інститут і як результат. Загальні закономірності розвитку науки. Властивості науки як результату. Структура наукового пізнання. Критерії науковості знання. Класифікація наукового знання. Форми організації наукового знання: факт, положення, поняття, категорія, принцип, закон, теорія, парадигма.

Етичні основи методології. Естетична діяльність. Етичні основи методології. Корпоративна етика. Професійна етика. Норми наукової етики.

Наукові дослідження за цільовим призначенням: фундаментальні, прикладні, пошукові та розробки. Наукові дослідження за тривалістю: довгострокові, короткострокові та експрес-дослідження. Рівні дослідження: теоретичний та емпіричний. Структурні компоненти теоретичного пізнання: проблема, гіпотеза, теорія. Наукові, статистичні, описові, пояснювальні та прогностичні гіпотези. Поняття „теорії”, її структурні елементи. Визначення понять, думок, законів, наукових положень, учнів, ідей та інше. Значення, завдання методології наукового пізнання. Види методології наукових досліджень.

Загальні вимоги до наукового методу. Зв'язок між науковою теорією та методами пізнання. Основні відмінності теорії і методу. Багаторівнева концепція методологічного знання. Загальнонаукові методи пізнання: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, моделювання, абстрагування, узагальнення та інші.

Засоби та методи наукового дослідження. Матеріальні, інформаційні, логічні та мовленнєві засоби пізнання. Методи дослідження: емпіричні, теоретичні. Теоретичні методи (методи-операції), (методи-пізнавальні дії). Емпіричні методи (методи-операції), (методи – дії).

Об'єктивні та суб'єктивні складові наукової діяльності. Види валідності: теоретична, зовнішня, внутрішня. Етапи історичного дослідження: підготовчий, дослідницький, обробка даних дослідження, інтерпретація даних та оформлення висновків. Мета історичного дослідження.

Фази, стадії, етапи наукового дослідження. Фази: проектування, технологічна, рефлексивна. Стадії наукового дослідження: концептуальна, стадія моделювання, стадія конструювання дослідження, стадія проведення дослідження, стадія оформлення результатів. Класифікація типів дослідження: фундаментальні, прикладні дослідження, розробки. Етап виявлення протиріч. Етап постанови проблеми. Об'єкт та предмет дослідження. Тема дослідження. Змістовний, формальний, логічний, якісний та кількісний, разовий та загальний дослідницькі підходи. Етап визначення мети дослідження. Етап формулювання (вибору) критеріїв оцінки достовірності результатів дослідження. Критерії оцінки достовірності результатів теоретичного дослідження. Критерії оцінки достовірності результатів емпіричного дослідження.

Стадія проведення дослідження. Теоретичний етап. Аналіз і систематизація літературних даних. Побудова логічної структури теоретичного дослідження. Головні

вимоги до класифікацій. Побудова логічної структури теорії (концепції). Структурні елементи теорії. Емпіричний етап. Дослідно-експериментальна робота. Стадія оформлення результатів дослідження. Етапи апробації та оформлення результатів. Наукова рефлексія.

Методичні рекомендації до розробки презентації індивідуальних науково-експериментальних досліджень здобувачів з тем сучасних наукових досліджень в археології

Презентація (від англ. presentation – представлення, показ) – це набір картинок-слайдів на певну тему, який зберігається у файлі спеціального формату. Кожен слайд містить довільну текстову, графічну, відеоінформацію, анімацію, звук, діаграми та графіки, табличні й інші матеріали. Мультимедійна презентація створюється за допомогою програми PowerPoint. Основна мета презентації – це забезпечення стислого та наочного подання основних результатів проектної роботи.

При створенні презентації здобувач повинен дотримуватися таких вимог:

- тривалість доповіді 5-7 хв.;
- максимальна кількість слайдів не повинна перевищувати 10 шт.;
- доповідь здобувача доповнює інформацію на слайді, а не дублює її;
- Дотримання відбору шрифтів для презентації на кожному слайді (рекомендовано Times New Roman);
- текст має складатись з коротких слів та простих речень;
- ефекти анімації не заважають сприйняттю, а акцентують увагу на найважливіших моментах доповіді;
- текст легко сприймається (мінімальний розмір шрифту 22 - напівжирний);
- фон, колір тексту та діаграм пасують і відповідають нейтральній гаммі кольорів;
- підпис до ілюстрації розміщується під нею;
- Дотримання прийнятих правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту;
- Не розбивати таблицю та розміщувати її окремі частини на різних слайдах (таблична інформація вставляється в матеріали презентації як таблиця текстового процесора MSWord або табличного процесора MSExcel);
- таблиці та діаграми розміщуються на світлому або білому фоні;
- діаграми створюються з використанням майстра діаграм табличного процесора MS Excel;
- необхідно виділяти найбільш важливі частини діаграми, графіка. Для цього використовується найконтрастніший колір або штрихування для того, щоб виділити найважливіший елемент, підкреслюючи тим самим основну ідею, виражену в заголовку слайда;

План презентації

1. Привітання. Оголошення теми індивідуального науково-експериментального дослідження.
2. Актуальність та сучасність проблеми вивчення.
3. Формулювання мети, об'єкта та предмета дослідження.
4. Теоретичний аналіз сучасного стану розробленості теми.
5. Представлення програми емпіричного дослідження (аналіз методів дослідження, їх обґрунтування, перелік методів та методик дослідження).
6. Заключне слово.

**Критерії оцінювання здобувачів атестації
ступеня вищої освіти «бакалавр» (атестаційний іспит)**
(згідно до «Порядок оцінювання результатів навчання здобувачів вищої
освіти ХДУ (із змінами та доповненнями) (наказ від 08.09.2021 №890-Д)»
<https://bit.ly/37vs6QI>)

Комплексний екзамен за фахом передбачає оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти щодо їх відповідності вимогам освітньо-професійної програми Середня освіта (історія) у вигляді заповнення гул-форми з питаннями з обов'язкових дисциплін професійної підготовки в обсязі чинних силабусів.

Оцінка відповідає рівню сформованості загальних і фахових компетентностей та отриманих програмних результатів навчання здобувача освіти та визначається шкалою ЄКТС та національною системою оцінювання (табл. 1).

Таблиця 1

Шкала оцінювання у ХДУ за ЄКТС

Сума балів /Localgrade	Оцінка ЄКТС		Оцінка за національною шкалою/Nationalgrade
90 – 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Добре
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Критерії оцінювання здобувачів з атестаційного іспиту
«Історія України, всесвітня історія»;
«Архівна справа та документознавство»;**

Атестація є засобом перевірки теоретичної й практичної підготовки здобувачів згідно з типовими програмами. Вона проводиться у формі відповідей на запитання (використання Google форм) з питань, пов'язаних із теоретичними та практичними запитаннями з освітньої програми Історія та археологія першого (бакалаврського) рівня. Під час атестаційного іспиту «Історія України, всесвітня історія» на атестацію виносяться питання з курсів з історії України (давня, середньовічна, нова та новітня історія України) та всесвітньої історії (історія первісного суспільства, історія стародавнього Сходу, історія Стародавніх Греції та Риму, історія Європи (Середні віки, Ранній Новий час, нова та новітня), історія слов'янських країн, історія Сходу (середні віки, нова та новітня), історіографія. У під час атестаційного іспиту «Архівна справа та документознавство» на атестацію виносяться питання з відповідних курсів. Тривалість іспиту не повинна перевищувати 2-х годин для кожного модулю при обов'язковій ідентифікації здобувачів.

Максимальна кількість балів за кожен модуль – 100.

**Критерії оцінювання письмової відповіді
з атестаційного іспиту
«Історія України, всесвітня історія»;
«Архівна справа та документознавство»**

<i>Повнота та ґрунтовність відповіді</i> Здобувач логічно і глибоко розкрив сутність питання та послідовність подій в контексті загальної тематики, показав причино-наслідкові зв'язки, окреслив проблемні аспекти та концептуальні особливості. Добре володіє історіографічним та джерельним матеріалом. При викладі матеріалу чітко формулюються дефініції та правильно використовується фахова термінологія	20 балів
<i>Переконливість та аргументація при викладі думок</i> Здобувач добре володіє історіографічним та джерельним матеріалом, за допомогою якого впевнено аргументує свої висновки.	20 балів
<i>Креативність поглядів</i> Здобувач виявив здатність до власних висновків, надав власну оцінку фактологічного та джерельного матеріалу	5 балів
<i>Системний виклад думок</i> Відповідь є послідовною, логічно побудованою, у повному обсязі розкриває зміст питання, у відповіді встановлені системно-структурні зв'язки	10 балів
<i>Застосування вдалих ілюстративних зразків</i> У відповіді презентовані результати власних досліджень, роботи з різними типами джерел; сформульовано розгорнутий аналіз власних досліджень	20 балів
<i>Вільне оперування методологією та методикою проведення досліджень</i> Відповідь демонструє застосування методів досліджень із застосуванням основних методів джерелознавчого аналізу	20 балів
<i>Граматична коректність викладу</i> Відповідь викладена грамотною, науковою мовою з дотриманням норм та правил державної мови	5 балів
<i>Загальна кількість</i>	100 балів

Критерії оцінювання презентації з атестаційного іспиту «Сучасні наукові дослідження в археології»

№	Види робіт	Максимальна кількість балів
Критерії оцінювання		
I. ЗМІСТОВІ ПАРАМЕТРИ ПІДГОТОВКИ ПРЕЗЕНТАЦІЇ		
1	Аргументація актуальності теми, її теоретичної і практичної цінності	10 балів

2	Достатність використання наукової літератури	10 балів
3	Обґрунтованість методики дослідження	10 балів
4	Чіткість, логічність, послідовність викладення матеріалу	10 балів
II. ЯКІСНІ ПАРАМЕТРИ ПІДГОТОВКИ ТА ОФОРМЛЕННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЇ		
5	Всі частини презентації пов'язані з метою і предметом дослідження	7 балів
6	Результати дослідження узагальнюються з метою формулювання важливих і значущих висновків за темою дослідження	7 балів
7	Презентація має в основі ключові положення, які повністю розкривають тему дослідження	7 балів
8	Презентація починається слайдом, який викликає інтерес до теми дослідження, презентація надає інформацію в логічній послідовності, презентація завершується, змушуючи замислитись над ідеєю і темою дослідження	7 балів
9	Оформлення презентації (шрифти, кольори, графіка тощо) є доцільними та відповідають нормам ділового стилю.	7 балів
10	Грамотність	7 балів
III. ПУБЛІЧНИЙ ЗАХИСТ:		
11	Лаконічність і логічність виступу здобувача	9 балів
12	Глибина і вірність відповідей на питання членів АК	9 балів
ЗАГАЛЬНА СУМА БАЛІВ (ПІДСУМКОВИЙ БАЛ)		100 балів

Гарант ОП

(Підпис)

Галина МИХАЙЛЕНКО